

تحلیل اجتماعی تفاوت‌های جنسیتی در فعالیت‌های ورزشی دانشجویان دانشگاه مازندران

دکتر قربانعلی ابراهیمی^۱، محمدرضا نیک‌نژاد^۲، دکتر شهناز صداقت زادگان^۳

تاریخ پذیرش مقاله: ۸۹/۹/۶

تاریخ دریافت مقاله: ۸۹/۴/۹

چکیده

پژوهش حاضر با هدف تحلیل اجتماعی تفاوت‌های جنسیتی در فعالیت‌های ورزشی دانشجویان دانشگاه مازندران انجام شده است. جامعه آماری تحقیق شامل کلیه دانشجویان دختر و پسر شاغل به تحصیل در دانشگاه مازندران در سال تحصیلی ۱۳۸۹-۹۰ است که با استفاده از روش تحقیق پیمایشی و فرمول کوکران، ۳۶۸ نفر از آن‌ها به روش نمونه‌گیری سهمیه‌ای متناسب و به‌طور تصادفی انتخاب شدند. داده‌ها از طریق پرسشنامه‌های خود اجراء در کلاس درس گردآوری شد. نتایج نشان می‌دهد فعالیت ورزشی ۳/۸ درصد افراد زیاد و خیلی زیاد و فعالیت ورزشی ۳/۹۲ درصد افراد کم و خیلی کم است. میانگین مشارکت ورزشی، ۱/۲۴ از ۵ است که در سطح خیلی پایینی قرار دارد. سطوح معنی‌داری مشاهده شده آزمون t نشان می‌دهد تفاوت میانگین مشارکت ورزشی افراد متأهل و مجرد معنی‌دار نیست، اما تفاوت میانگین مشارکت مردان و زنان در فعالیت‌های ورزشی معنی‌دار است. همچنین، تفاوت میانگین مشارکت دانشجویان لیسانس و فوق لیسانس در زمینه فعالیت‌های ورزشی معنی‌دار نیست. تفاوت میانگین مشارکت در فعالیت‌های ورزشی دانشجویان شاغل و غیرشاغل نیز معنی‌دار نیست.

کلیدواژه‌های فارسی: تفاوت‌های جنسیتی، دانشجویان، دلایل انجام فعالیت‌های ورزشی، دانشگاه مازندران.

۱. استادیار دانشگاه مازندران
Email: Ebrahimi.umz@gmail.com

۲. دانشجوی دکتری مدیریت ورزشی دانشگاه بوعلی سینا همدان (نویسنده مسئول)
Email: neek_m2008@yahoo.com

۳. استادیار دانشگاه پیام نور
Email: ssedaghatzadeghan@yahoo.com

مقدمه

ورزش از فعالیت‌های فراغتی از نوع فعال است که نقشی تعیین‌کننده در حفظ سلامت جسمی و روحی انسان‌ها دارد. داشتن زندگی سالم مستلزم تحرک و فعالیت‌های ورزشی است. اطلاع افراد از تأثیرات مطلوب فعالیت‌های بدنی بر دستگاه‌های مختلف بدن موجب شده است گرایش به فعالیت‌های ورزشی افزایش یابد (۱).

نتایج مطالعات نشان می‌دهد همچنان که افراد به آگاهی بیشتری درباره اهمیت آمادگی جسمانی دست می‌یابند، برای رسیدن به آن بیشتر تلاش می‌کنند. کالج طب ورزش آمریکا آمادگی جسمانی را توانایی اجرای سطوح متوسط تا شدید فعالیت بدنی بدون خستگی بی‌مورد و حفظ این توانایی در سراسر زندگی تعریف می‌کند (۲).

عضویت افراد در تیم‌های ورزشی سبب مرور و تمرین ارزش‌ها و هنجارهای اجتماعی می‌شود که خود، تقویت همبستگی اجتماعی را در پی دارد. از نظر نیکسون و فرای دو اندیشمند جامعه‌شناسی ورزش، حاصل جامعه‌پذیری از طریق ورزش، یادگیری و شکل‌گیری باورها، نگرش‌ها، بهبود مهارت‌ها و جامعه‌پذیری نقش‌ها و هویت جنسی است. این آموخته‌ها به زمینه‌های دیگر زندگی ورزشکاران قابل انتقال است و موجب می‌شود که در زمینه‌های دیگر زندگی خود نیز در فعالیت‌های گروهی و جمعی به صورت موفقیت آمیزی عمل کنند؛ به عبارت دیگر آموزه‌های تربیتی کسب شده در فعالیت‌های ورزشی به موقعیت‌های دیگر زندگی منتقل می‌شود (۳).

تحقیقات نشان می‌دهد میزان مشارکت دختران در انواع فعالیت‌های ورزشی کمتر از پسران هم سن خود و میزان کناره‌گیری آن‌ها از ورزش بیشتر از پسران است (۴). علاوه بر تأثیر تفاوت‌های جنسیتی بر میزان مشارکت ورزشی، پژوهش‌های انجام شده به تفاوت در نوع ورزش‌های مورد علاقه مردان و زنان و نیز دلایل انجام ورزش توسط آن‌ها پرداخته‌اند. برخی محققان به این نتیجه رسیده‌اند که رشته‌های ورزشی‌ای که بیشتر مورد اقبال پسران و مردان قرار می‌گیرند عبارتند از: فوتبال، شنا، بدن‌سازی (۱، ۵-۷)، ورزش‌های رزمی، کوه‌نوردی (۱، ۶)، پیاده‌روی، نرمش، دویدن، و والیبال (۵، ۷)، در حالی که دختران، اغلب به پیاده‌روی، نرمش، شنا، آمادگی جسمانی، والیبال، کوه‌نوردی، بدمینتون، دویدن، و بدن‌سازی علاقه دارند (۱، ۵-۷). تاملین و همکاران (۲۰۰۳) نیز در بررسی فعالیت جسمی نوجوانان فنلاندی به این نتیجه رسیدند که مردان در ورزش‌های نیازمند به توپ، نیازمند طاقت و تحمل بیشتر و رزمی و زنان در رشته‌هایی مانند دوچرخه‌سواری، ژیمناستیک و دویدن فعالیت می‌کنند.

احساس لذت و نشاط، حفظ و ارتقای سلامتی (۵، ۶)، آمادگی جسمانی و افزایش قدرت عضلات (۵، ۸)، افزایش قدرت تحمل، کاهش وزن، داشتن ظاهر و اندام متناسب و موزون، ثبات عاطفی و کاهش تنش (۸) از دلایل مهمی هستند که افراد در توضیح چرایی انجام فعالیت‌های ورزشی به آن‌ها اشاره کرده‌اند. با این حال، تحقیقات اندکی درباره تأثیر تفاوت‌های جنسیتی بر دلایل انجام فعالیت‌های ورزشی انجام شده است که نتایج آن‌ها نشان می‌دهد علت اصلی انجام فعالیت‌های ورزشی در میان زنان، کاهش وزن و در میان مردان، کسب هویت است (۸).

با وجود شواهد و مدارک متعدد در اثبات فواید فعالیت‌های ورزشی برای حفظ و ارتقای سلامت جسمی و روانی، در جوامع جدید بسیاری از افراد به لحاظ جسمی غیرفعال‌اند و در فعالیت‌های ورزشی شرکت نمی‌کنند. پژوهشگران (۹-۱۴) شرکت نکردن افراد در فعالیت‌های ورزشی دلایل متعددی دارد که می‌توان مهم‌ترین آن‌ها را در سه دسته تقسیم‌بندی نمود: (۱) متغیرهای فردی؛ (۲) متغیرهای اجتماعی و (۳) متغیرهای محیطی (۱۵).

نتایج تحقیقات در ایران نشان داده‌اند که کمبود وقت، کمبود علاقه، ناآگاهی، توانایی و مهارت، وسیله نقلیه، نداشتن انگیزه لازم، نبودن برنامه‌ریزی صحیح، دسترسی نداشتن به سالن‌های ورزشی، کمبود و گرانی وسایل ورزشی، وضعیت اقتصادی نامناسب، شرایط محیطی نامناسب و لوازم و تجهیزات ورزشی، محدودیت‌های اجتماعی و فرهنگی و مخالفت والدین از عوامل عدم مشارکت فعال دانش‌آمووران و دانشجویان در فعالیت‌های ورزشی هستند (۸، ۱۰، ۱۴، ۱۶-۱۸). با توجه به اثرات مهم جنسیت به‌عنوان متغیری اجتماعی بر رفتارهای افراد، از جمله مشارکت در فعالیت‌های ورزشی پژوهش حاضر در صدد است تا ضمن شناسایی میزان مشارکت دختران و پسران دانشجو در فعالیت‌های ورزشی و کشف انگیزه‌های آن‌ها، به این سؤال اساسی پاسخ دهد که کدام‌یک از عوامل روانی و اجتماعی می‌تواند نوسانات میزان مشارکت دختران و پسران دانشجو را در فعالیت‌های ورزشی توضیح دهد؟ یا به عبارت واضح‌تر، مسئله تحقیق حاضر عبارت است از:

- آیا تفاوتی بین میزان مشارکت دختران و پسران دانشجو در فعالیت‌های ورزشی وجود دارد؟
- آیا میانگین مشارکت دانشجویان رشته‌های مختلف در فعالیت‌های ورزشی تفاوت معنی‌داری با یکدیگر دارد؟
- کدام‌یک از عوامل روانی - اجتماعی (مانند بسترهای اجتماعی، خود اثربخشی، باورهای فردی، دیگران مهم، انگیزش درونی، میزان آگاهی از فواید ورزش و...) می‌تواند نوسانات میزان مشارکت دختران و پسران دانشجو را در فعالیت‌های ورزشی توضیح دهد؟

روش‌شناسی پژوهش

تحقیق حاضر به صورت پیمایش^۱ اجرا شده است. داده‌های تحقیق از طریق پرسشنامه^۲ محقق-ساخته‌ای جمع‌آوری شد که دختران و پسران دانشجوی دانشگاه مازندران آن را تکمیل کردند. این پرسشنامه با مجموع ۶۶ سؤال، در سه بخش تنظیم شده بود: ویژگی‌های فردی دانشجویان (مانند سن، جنسیت، رشته، محل سکونت، وضعیت اقتصادی-اجتماعی والدین و ...)، الگوی مشارکت در فعالیت‌های ورزشی (میزان انجام ورزش، نوع ورزش مورد علاقه و دلایل انجام ورزش) و عوامل اجتماعی و محیطی مرتبط با فعالیت‌های ورزشی (مانند حمایت اجتماعی^۳، علاقه، توجه به سلامتی^۳ و امکانات، وجود افراد ورزشکار در بین دوستان یا اعضای خانواده). اعتبار ابزار مورد استفاده در تحقیق بر اساس اعتبار سازه‌ای و صوری اندازه‌گیری شد؛ به عبارت دیگر، محققان از طریق بررسی پیشینه^۴ موضوع و مشاوره با متخصصان (به‌ویژه روان‌شناسان و جامعه‌شناسان) معتقدند که شاخص‌های گنجانده شده در سؤالات پرسشنامه، معرف حوزه^۵ معنای مفاهیم اصلی مورد مطالعه‌اند. برای تعیین میزان پایایی سؤالات پرسشنامه از ضریب آلفای کرونباخ استفاده شد. میزان پایایی ابزار تحقیق در مطالعه^۶ مقدماتی بررسی شد، بدین ترتیب که ۳۰ نفر از دانشجویان پرسشنامه را تکمیل کردند و با افزایش ضریب پایایی ($\alpha = 0.733$) پرسشنامه^۷ نهایی تنظیم و ارزیابی شد.

جامعه آماری تحقیق، تمامی دانشجویان ثبت نام شده در مقاطع تحصیلی کارشناسی، کارشناسی ارشد و دکتری دانشگاه مازندران در سال تحصیلی ۱۳۸۹-۹۰ (۹۱۹۱ نفر) بود و هنگام گردآوری داده‌ها در دانشگاه حضور داشته‌اند. با استفاده از فرمول نمونه‌گیری کوکران، ۳۶۸ نفر از دانشجویان از دانشکده‌های مختلف دانشگاه در رشته‌های علوم انسانی، علوم پایه، فنی و مهندسی، هنر و معماری و دامپزشکی به‌عنوان نمونه آماری تحقیق انتخاب شدند. با مراجعه تصادفی پرسشگران به کلاس‌های درس، ۴۵۰ پرسشنامه توسط دانشجویان حاضر در کلاس‌ها تکمیل شد. سپس، ۸۲ پرسشنامه^۸ مخدوش حذف شد و داده‌های بقیه پرسشنامه‌ها، پس از کدگذاری اولیه، با استفاده از نرم‌افزار آماری SPSS ۱۶ (با سطح معنی‌داری حداقل ۰.۰۵) تجزیه و تحلیل شدند. ابزار تحقیق (پرسشنامه اولیه) بر اساس اهداف تحقیق تنظیم و پس از پیش‌آزمون و اصلاح جزئیات اجرا شد. برای توصیف و تحلیل داده‌ها از آمار توصیفی و آمار استنباطی به نحو مقتضی استفاده شد. برای توصیف و تفسیر داده‌ها از آمار توصیفی شامل شاخص‌های آماری پراکندگی مانند انحراف معیار و همچنین شاخص‌های تمایل به مرکز مانند

-
1. Survey
  2. Social Support
  3. Health Concern

میانگین و توزیع‌های فراوانی مطلق، نسبی استفاده شد. برای مقایسه میانگین‌ها از آزمون‌های آماری پارامتری مانند آزمون T و F و برای سنجش رابطه بین متغیرهای مستقل و وابسته از ضرایب همبستگی استفاده شد. همچنین، برای سنجش اثرات مستقیم و غیرمستقیم از رگرسیون خطی ساده و تکنیک تحلیل مسیر^۱ استفاده شد. برای سنجش تأثیر هم‌زمان متغیرهای مستقل بر متغیر وابسته از تحلیل رگرسیون چندگانه (روش گام به گام) استفاده شد.

یافته‌های پژوهش

(۱) توصیف ویژگی‌های فردی پاسخ‌گویان:

بررسی پاسخ‌گویان بر حسب وضعیت تأهل نشان می‌دهد ۸۶/۵٪ پاسخ‌گویان مجرد و ۱۳/۲٪ آنان متأهل‌اند؛ به بیانی دیگر، تعداد افراد مجرد بیش از شش برابر افراد متأهل است. همچنین، ۶۳/۵٪ پاسخ‌گویان زن و ۳۶/۲٪ آنان مرد هستند. بررسی مقطع تحصیلی نشان می‌دهد ۸۴/۱٪ افراد در مقطع تحصیلی کارشناسی و ۱۵/۹٪ در مقطع کارشناسی ارشد تحصیل می‌کنند. توزیع فراوانی پاسخ‌گویان نمونه بر حسب وضعیت اشتغال نشان می‌دهد ۷/۳٪ آن‌ها علاوه بر تحصیل، شغل دیگری نیز دارند، اما ۹۲/۷٪ افراد تنها به تحصیل اشتغال دارند؛ این بدان معناست که تعداد دانشجویانی که تنها مصرف‌کننده‌اند بیش از ۱۲ برابر دانشجویان شاغل است. بررسی وضعیت پاسخ‌گویان بر حسب سن نشان می‌دهد بیشترین فراوانی به گروه سنی ۲۱ سال تعلق دارد که تعداد آن ۷۱ نفر است و ۱۹/۲٪ پاسخ‌گویان را در بر می‌گیرد. کمترین فراوانی نیز به گروه‌های سنی ۲۷، ۲۸، ۲۹ و بیشتر تعلق دارد که تعداد آن ۴ نفر است و ۱/۱٪ پاسخ‌گویان را در بر می‌گیرد. میانگین سنی پاسخ‌گویان نیز تقریباً ۲۲ سال است. به علاوه، جوان‌ترین دانشجویان، ۱۸ سال سن دارند. بررسی گروه‌های تحصیلی نشان می‌دهد بیشترین فراوانی به دانشجویان گروه علوم انسانی اختصاص دارد که ۶۶/۴۸٪ افراد را شامل می‌شود. کمترین فراوانی نیز به دانشجویان گروه هنر تعلق دارد که ۲/۴۳٪ افراد را در بر می‌گیرد. تعداد دانشجویان گروه علوم پایه ۹۱ نفر و تعداد دانشجویان گروه فنی و مهندسی ۱۹ نفر است که به ترتیب، ۲۴/۵۹٪ و ۵/۱٪ افراد را شامل می‌شود. همچنین، مقایسه فراوانی دانشجویان بر حسب رشته تحصیلی نشان می‌دهد بیشترین فراوانی به دانشجویان رشته اقتصاد اختصاص دارد که تعداد آن‌ها ۵۳ نفر است و ۱۴/۳٪ افراد را شامل می‌شود. کمترین فراوانی نیز به دانشجویان رشته‌های زیست‌شناسی و ادبیات فارسی تعلق دارد که تعداد آن‌ها ۳ نفر است و ۰/۸٪ پاسخ‌گویان را در بر می‌گیرد.

1. Path Analysis

۲) تفاوت‌های جنسیتی در مشارکت ورزشی:

فرضیه اول: به نظر می‌رسد بین میانگین مشارکت دختران و پسران در فعالیت‌های ورزشی تفاوت معنی‌داری وجود دارد.

جدول ۱. مقایسه میانگین انواع فعالیت ورزشی دانشجویان دختر و پسر

متغیر	جنسیت	فراوانی	میانگین	انحراف معیار	مقدار t	سطح معنی‌داری
فعالیت ورزشی در سطح حرفه‌ای	مرد	۱۳۴	۳۴/۹۰	۹/۸۵۸	۰/۴۱۲	۰/۶۸۰
	زن	۲۳۴	۳۴/۴۷	۹/۷۴۴		
فعالیت ورزشی در سطح غیر حرفه‌ای	مرد	۱۳۴	۴۲/۹۲۵	۱۵/۸۵۱	۲/۸۱۱	۰/۰۰۵
	زن	۲۳۵	۳۸/۵۸۷	۱۰/۹۱۰		
فعالیت ورزشی	مرد	۱۳۴	۷۷/۸۲۸	۲۰/۹۸۴	۲/۴۲۱	۰/۰۱۶
	زن	۲۳۴	۷۲/۹۹۲	۱۶/۸۲۰		

مقایسه میانگین انواع فعالیت ورزشی مردان و زنان که در جدول ۱ آمده است، نشان می‌دهد تفاوت میانگین فعالیت‌های ورزشی حرفه‌ای زنان و مردان معنی‌دار نیست، اما تفاوت میان دو گروه در فعالیت‌های ورزشی غیر حرفه‌ای معنی‌دار است و میانگین مشارکت مردان (۰/۴۲/۹۲۵) بیشتر از زنان (۰/۳۸/۵۸۷) است. به‌طور کلی می‌توان گفت تفاوت میانگین مشارکت مردان و زنان در فعالیت‌های ورزشی معنی‌دار است و میانگین مشارکت مردان (۰/۷۷/۸۲۸) بیشتر از زنان (۰/۷۲/۹۹۲) است؛ در نتیجه، فرضیه اول تحقیق مبنی بر اینکه میانگین مشارکت دختران و پسران دانشجویان در فعالیت‌های ورزشی تفاوت معنی‌داری با یکدیگر دارد، تأیید می‌شود.

۳) وضعیت تأهل و مشارکت فعالیت‌های ورزشی:

فرضیه دوم: به نظر می‌رسد بین تأهل و مشارکت در فعالیت‌های ورزشی بین پسران و دختران دانشجویان تفاوت معنی‌داری وجود دارد.

جدول ۲. مقایسه میانگین انواع فعالیت ورزشی دانشجویان متأهل و مجرد

متغیر	وضعیت تأهل	فراوانی	میانگین	انحراف معیار	مقدار t	سطح معنی‌داری
فعالیت ورزشی در سطح حرفه‌ای	مجرد	۳۲۰	۳۴/۴۰۶	۹/۷۰۷	۱/۱۰۹	۰/۲۶۸
	متأهل	۴۸	۳۶/۰۸۳	۱۰/۱۹۶		
فعالیت ورزشی در سطح غیر حرفه‌ای	مجرد	۳۲۰	۴۰/۳۵۳	۱۳/۴۲۷	۰/۵۹۳	۰/۵۵۳
	متأهل	۴۹	۳۹/۱۶۳	۱۰/۴۴۱		
فعالیت ورزشی	مجرد	۳۲۰	۷۴/۷۵۹	۱۸/۷۳۴	۰/۰۶۹	۰/۹۴۵
	متأهل	۴۸	۷۴/۹۵۸	۱۷/۴۶۲		

مقایسه میانگین انواع فعالیت ورزشی افراد متأهل و مجرد در جدول ۲ آمده است. داده‌های جدول نشان می‌دهد تفاوت میانگین مشارکت ورزشی (در سطوح حرفه‌ای، غیرحرفه‌ای، کل) افراد متأهل و مجرد معنی‌دار نیست؛ بنابراین فرضیه دوم تحقیق رد می‌شود؛ بدین معنا که تفاوت دو گروه در زمینه مشارکت ورزشی معنی‌دار نیست.

۴) مقطع تحصیلی و مشارکت فعالیت‌های ورزشی:

فرضیه سوم: مقطع تحصیلی بر مشارکت دانشجویان دختر و پسر در فعالیت‌های ورزشی تأثیرگذار است.

جدول ۳. مقایسه میانگین انواع فعالیت ورزشی دانشجویان لیسانس و فوق لیسانس

متغیر	مقطع تحصیلی	فراوانی	میانگین	انحراف معیار	مقدار t	سطح معنی‌داری
فعالیت ورزشی در سطح حرفه‌ای	لیسانس	۳۱۰	۳۴/۷۱۶	۹/۵۲۲	۰/۴۶۷	۰/۶۴۱
	فوق لیسانس	۵۹	۳۴/۰۶۸	۱۱/۰۲۰		
فعالیت ورزشی در سطح غیرحرفه‌ای	لیسانس	۳۱۱	۳۹/۵۵۳	۱۲/۰۰۴	-۲/۰۹۸	۰/۰۳۷
	فوق لیسانس	۵۹	۴۳/۴۲۴	۱۷/۳۵۵		
فعالیت ورزشی	لیسانس	۳۱۰	۷۴/۲۲۶	۱۸/۲۰۶	-۱/۲۴۱	۰/۲۱۵
	فوق لیسانس	۵۹	۷۷/۴۹۱	۲۰/۱۴۱		

نتایج مقایسه میانگین انواع فعالیت ورزشی دانشجویان لیسانس و فوق لیسانس که در جدول ۳ آمده است نشان می‌دهد اگرچه تفاوت میانگین مشارکت در فعالیت‌های ورزشی حرفه‌ای دانشجویان مقطع کارشناسی با دانشجویان کارشناسی ارشد معنی‌دار نیست، میانگین مشارکت دو گروه در فعالیت‌های ورزشی غیرحرفه‌ای تفاوت معنی‌داری با یکدیگر دارد و میانگین مشارکت دانشجویان مقطع کارشناسی ارشد (۴۳/۴۲۴٪) بیشتر از دانشجویان مقطع کارشناسی (۳۹/۵۵۳٪) است. به‌طور کلی می‌توان گفت تفاوت میانگین مشارکت دو گروه در زمینه فعالیت‌های ورزشی معنی‌دار نیست؛ بنابراین فرضیه سوم تحقیق مبنی بر تأثیرگذاری مقطع تحصیلی بر مشارکت در فعالیت‌های ورزشی رد می‌شود.

۵) شغل و مشارکت در فعالیت‌های ورزشی:

فرضیه چهارم: وضعیت اشتغال بر مشارکت در فعالیت‌های ورزشی تأثیرگذار است.

جدول ۴. مقایسه میانگین انواع فعالیت ورزشی دانشجویان شاغل و غیرشاغل

متغیر	مقطع تحصیلی	فراوانی	میانگین	انحراف معیار	مقدار t	سطح معنی داری
فعالیت ورزشی در سطح حرفه‌ای	غیر شاغل	۳۴۲	۳۴/۷۴۶	۱۰/۰۲۷	۰/۹۳۲	۰/۳۵۲
	شاغل	۲۷	۳۲/۹۲۶	۵/۲۴۰		
فعالیت ورزشی در سطح غیر حرفه‌ای	غیر شاغل	۳۴۳	۴۰/۲۲۲	۱۳/۳۷۹	۰/۲۶۹	۰/۷۸۸
	شاغل	۲۷	۳۹/۵۱۸	۷/۹۷۸		
فعالیت ورزشی	غیر شاغل	۳۴۲	۷۴/۹۳۰	۱۸/۹۹۸	۰/۶۷۰	۰/۵۰۳
	شاغل	۲۷	۷۲/۴۴۴	۱۱/۱۷۸		

مقایسه میانگین انواع فعالیت ورزشی دانشجویان شاغل و غیرشاغل در جدول ۴ آمده است. داده‌های موجود در جدول مذکور نشان می‌دهد میانگین مشارکت دانشجویان شاغل و غیرشاغل در فعالیت‌های ورزشی در هیچ‌یک از سطوح معنی دار نیست؛ در نتیجه این فرضیه تحقیق که وضعیت اشتغال بر مشارکت در فعالیت‌های ورزشی تأثیرگذار است، رد می‌شود.

۶) نوع فعالیت‌های ورزشی:

جدول ۵. توزیع فراوانی و درصد پاسخ‌گویان بر حسب میزان انواع فعالیت‌ها ورزشی

نوع فعالیت ورزشی	بسیار زیاد		زیاد		متوسط		کم		بسیار کم		پاسخ نداده		کل		میانگین ن
	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	
حرفه‌ای	۱۱۷	۱/۰	۱۲۹	۱/۲	۲۶۳	۲/۴	۳۴۵	۳/۱	۱۰۲۴۵	۹۲/۳	۱	۰	۱۱۱۰۰	۱۰۰	۱/۱۵
غیر حرفه‌ای	۲۴۷	۲/۲	۳۴۹	۳/۲	۵۹۳	۵/۳	۵۴۲	۴/۹	۹۳۶۹	۸۴/۴	۰	۰	۱۱۱۰۰	۱۰۰	۱/۳۴
کل	۳۶۴	۱/۶	۴۷۸	۲/۲	۸۵۶	۳/۹	۸۸۷	۴/۰	۱۹۶۱۴	۸۸/۳	۱	۰	۲۲۲۰۰	۱۰۰	۱/۲۴

داده‌های جدول ۵ نشان می‌دهد ۲/۲٪ افراد تا حد زیاد و خیلی زیاد به صورت حرفه‌ای در فعالیت‌های ورزشی شرکت می‌کنند. مشارکت ۵/۴٪ افراد نیز در فعالیت‌های ورزشی غیر حرفه‌ای، زیاد و خیلی زیاد است. در مجموع می‌توان گفت فعالیت ورزشی ۳/۸٪ افراد زیاد و خیلی زیاد و فعالیت ورزشی ۹۲/۳٪ افراد کم و خیلی کم است. میانگین مشارکت در فعالیت‌های ورزشی حرفه‌ای ۱/۱۵ از ۵ و میانگین مشارکت در فعالیت‌های ورزشی غیر حرفه‌ای ۱/۳۴ از ۵ است. میانگین کل مشارکت در فعالیت‌های ورزشی ۱/۲۴ از ۵ است که در سطح پایینی قرار دارد.

جدول ۶. آزمون T برای مقایسه میانگین انواع فعالیت ورزشی دانشجویان (دختر و پسر)

متغیر	جنسیت	فراوانی	میانگین	انحراف معیار	مقدار t	سطح معنی‌داری
فعالیت ورزشی در سطح حرفه‌ای	مرد	۱۳۴	۳۴/۹۰	۹/۸۵۸	۰/۴۱۲	۰/۶۸۰
	زن	۲۳۴	۳۴/۴۷	۹/۷۴۴		
فعالیت ورزشی در سطح غیر حرفه‌ای	مرد	۱۳۴	۴۲/۹۲۵	۱۵/۸۵۱	۲/۸۱۱	۰/۰۰۵
	زن	۲۳۵	۳۸/۵۸۷	۱۰/۹۱۰		
فعالیت ورزشی	مرد	۱۳۴	۷۷/۸۲۸	۲۰/۹۸۴	۲/۴۲۱	۰/۰۱۶
	زن	۲۳۴	۷۲/۹۹۲	۱۶/۸۲۰		

خروجی آزمون T برای مقایسه میانگین انواع فعالیت ورزشی مردان و زنان که در جدول ۶ آمده، نشان می‌دهد تفاوت میانگین مشارکت زنان و مردان در فعالیتهای ورزشی حرفه‌ای معنی‌دار نیست، اما تفاوت میان دو گروه در فعالیتهای ورزشی غیر حرفه‌ای معنی‌دار است و میانگین مشارکت مردان (۴۲/۹۲۵) بیشتر از زنان (۳۸/۵۸۷) است. می‌توان گفت تفاوت میانگین مشارکت مردان و زنان در فعالیتهای ورزشی معنی‌دار است و میانگین مشارکت مردان (۷۷/۸۲۸) بیشتر از زنان (۷۲/۹۹۲) است؛ بدین ترتیب فرضیه تحقیق تأیید می‌شود که میانگین مشارکت دختران و پسران دانشجو در فعالیتهای ورزشی تفاوت معنی‌داری با یکدیگر دارد.

بحث و نتیجه‌گیری

براساس نتایج تحقیقات گوناگون، ورزش نه تنها باعث سلامت جسم، نشاط و شادابی روح می‌شود، بلکه بر سلامت فکر و ذهن جوانان را نیز تأثیرگذار است. با وجود این، کمبود امکانات ورزشی و هزینه زیاد آن همواره مانعی بزرگ در راه ترویج و بهینه‌سازی فرهنگ ورزش در کشور ما، به‌ویژه در میان دختران و زنان بوده است. بخش عمده‌ای از جمعیت کشور ما را زنان تشکیل می‌دهند و با توجه به اهمیت حضور زنان در عرصه‌های مختلف فرهنگی، اجتماعی، ورزشی و ... و همچنین پتانسیل موجود در این قشر عظیم از جامعه، امکانات موجود پاسخ‌گوی نیاز آن‌ها نیست. همان‌طور که می‌دانیم سلامتی زنان و دختران در هر جامعه‌ای، به دلیل احراز دو نقش مادری و همسری، تأمین سلامت خانواده و اجتماع، رشد و تعالی فرزندان را نیز به همراه دارد، اما به دلیل نبود فضای کافی و تجهیزات مناسب این قشر عظیم در جامعه از داشتن فضای اختصاصی ورزشی و امکانات در بیشتر موارد محروم‌اند؛ از این رو سلامت آنان در

معرض آسیب‌های جدی قرار دارد. نتایج تحقیق در زمینه وجود تفاوت‌های جنسیتی در مشارکت ورزشی به نفع مردان، با یافته‌های تندنویس (۱۳۷۵)، زارعی (۱۳۸۲)، شارع پور (۱۳۸۱)، صفانیا (۱۳۸۰)، آرمسترانگ (۱۹۹۰)، فاکت (۱۹۹۵)، لی (۲۰۰۵)، تل (۱۹۸۸) همخوان و با نتایج تحقیقات رضانی نژاد و زارعی (۱۳۸۴)، عبدالمهی (۱۳۸۳) و سوزان آل گریندورفر (۲۰۰۴) ناهمخوان است.

یافته‌ها نشان می‌دهد فعالیت ورزشی ۳/۸٪ افراد زیاد و خیلی زیاد و فعالیت ورزشی ۳/۹۲٪ افراد کم و خیلی کم است. میانگین مشارکت ورزشی ۱/۲۴ از ۵ است که در سطح خیلی پایینی قرار دارد.

سطوح معنی‌داری مشاهده شده آزمون T نشان می‌دهد تفاوت میانگین مشارکت ورزشی افراد متأهل و مجرد معنی‌دار نیست، اما تفاوت میانگین مشارکت مردان و زنان در فعالیت‌های ورزشی معنی‌دار است. همچنین، تفاوت میانگین مشارکت دانشجویان لیسانس و فوق لیسانس در فعالیت‌های ورزشی و تفاوت میانگین مشارکت دانشجویان شاغل و غیر شاغل در فعالیت‌های ورزشی معنی‌دار نیست.

به نظر می‌رسد علاوه بر جنسیت، عوامل دیگری مانند انگیزش درونی، آگاهی، بسترهای اجتماعی و ... نیز بر میزان مشارکت در فعالیت‌های ورزشی تأثیرگذارند؛ از این رو، هدف پژوهش حاضر تحلیل اجتماعی تفاوت‌های جنسیتی در فعالیت‌های ورزشی دانشجویان دانشگاه مازندران است که در کنار آن عوامل مؤثر بر مشارکت در فعالیت‌های ورزشی نیز بررسی شده است. یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد بین میانگین مشارکت ورزشی زنان و مردان تفاوت معنی‌داری وجود دارد و مردان بیشتر از زنان در فعالیت‌های ورزشی شرکت می‌کنند؛ به بیانی دیگر متغیر جنسیت بر مشارکت ورزشی تأثیرگذار است؛ بنابراین برنامه‌ریزی مناسب برای استفاده بهینه زنان و مردان از اماکن و تجهیزات ورزشی در زمان‌های مختلف ضروری است.

منابع:

۱. صفانیا، علی محمد، (۱۳۸۰). نحوه گذران اوقات فراغت دانشجویان دانشگاه‌های آزاد کشور با تأکید بر فعالیت‌های ورزشی. فصلنامه حرکت، ۹.
۲. گایینی، عباسعلی، رجبی، حمید، (۱۳۸۲). «آمادگی جسمانی». تهران: سمت.
۳. صداقت زادگان، شهناز، (۱۳۸۴). جامعه‌پذیری از طریق ورزش. المپیک، ۳۲.
۴. نمازی‌زاده، مرجان، (۱۳۸۸). دختران نباید ورزش کنند، هفته‌نامه شیرزنان، ۹۹.

۵. تندنویس، فریدون، (۱۳۷۵). نحوه گذران اوقات فراغت دانشجویان دانشگاه‌های کشور با تأکید بر فعالیتهای ورزشی. پایان‌نامه دکتری. دانشگاه تهران. دانشکده علوم انسانی.
۶. زارعی، علی، (۱۳۸۰). نحوه گذران اوقات فراغت دانشجویان دانشگاه‌های علوم پزشکی کشور با تأکید بر فعالیتهای ورزشی و مقایسه آن با سایر دانشگاه‌ها. مجموعه مقالات همایش اوقات فراغت و تفریحات سالم جوانان، ۲۰-۱۹ اردیبهشت.
۷. مظفری، سید امیر احمد، صفا نیا، علی محمد، (۱۳۸۱). نحوه گذران اوقات فراغت دانشجویان دانشگاه‌های آزاد اسلامی کشور با تأکید بر فعالیتهای ورزشی. المپیک، (۱ و ۲): ۱۱۷-۱۲۵.
8. Yates, A., et al. (1999). Measurement of exercise orientation in normal subjects: gender and age differences. *Personality and Individual Differences*, 27:199-209
۹. صدیق سروسستانی، رحمت الله، (۱۳۸۳). فرهنگ و نابرابری ورزشی. المپیک، (۱): ۸۹-۱۰۶.
۱۰. عریضی، فروغ و همکاران، (۱۳۸۵). بررسی تأثیر حمایت اجتماعی بر مشارکت زنان در فعالیتهای ورزشی (مطالعه موردی زنان استان مازندران). المپیک، ۱: ۷۷-۸۶.
11. Anderson, N., Wold, B. (1992). Parental and peer influences on leisure-time physical activity in young adolescents. *Research Quarterly for Exercise and Sport*, 63: 341-8
12. Sallis, J.F., et al. (1988). Aggregation of physical activity habits in Mexican-Americans and Anglo families. *Journal of Behavioral Medicine*, 11: 31-41
13. Shaw, S.M., Henderson, K.A. (2000). Physical activity, leisure, and women's health. In: L. Sherr, J. Lawrence, eds. *Women, health and the mind*. England: John Wiley & Sons.
14. Vilhjalmsson, R., Kristjansdottir, G. (2003). Gender differences in physical activity in older children and adolescents: the central role of organized sport. *Social Science & Medicine*, 56: 363-374.
۱۵. ریاحی، محمد اسماعیل، (۱۳۸۷). بررسی همبسته‌های اجتماعی فعالیتهای ورزشی دانشجویان دانشگاه مازندران. پژوهش‌نامه علوم ورزشی، سال چهارم، شماره هفتم: ۳۷-۵۰.
۱۶. احسانی، محمد، (۱۳۸۲). بررسی عامل‌های بازدارنده مشارکت در فعالیتهای ورزشی دختران دانشجو. المپیک، سال یازدهم، (۳ و ۴): ۲۹-۳۹.

۱۷. شارع‌پور، محمود، (۱۳۸۱). بررسی عوامل مؤثر بر گرایش دانشجویان دختر و پسر نسبت به ورزش در گذران اوقات فراغت. گزارش طرح پژوهشی وزارت علوم، تحقیقات و فناوری، پژوهشکده تربیت بدنی و علوم ورزشی.
18. Searle, M.S., Jackson, E.L. (1985). Socioeconomic variation in perceived barriers to recreation participation among would be participants. *Leisure Sciences*, 7: 227-249.
۱۹. صفانیا، علی محمد، (۱۳۸۰). نحوه گذران اوقات فراغت دانشجویان منطقه ۸ دانشگاه‌های آزاد اسلامی با تأکید بر فعالیت‌های ورزشی. مجموعه مقالات همایش اوقات فراغت و تفریحات سالم جوانان، ۲۰-۱۹ اردیبهشت.
۲۰. کلشادی، رویا و همکاران، (۱۳۸۱). مقایسه کمیت ورزش نوجوانان شهر اصفهان در سال‌های ۱۳۷۳ و ۱۳۸۰. پژوهش در علوم پزشکی، ۲: ۱۱۲-۱۱۷.
21. Armstrong, N., et al. (1990). Patterns of physical activity among 11 to 16 year old British children. *British Medical Journal*, 301: 203-5.
22. Faucette, N., et al. (1995). Comparison of fourth grade students' out-of-school physical activity levels and choices by gender: Project spark. *Journal of Health Education*, 26: S82-S90.
23. Fuchhs, R., et al. (1988). Patterns of physical activity among German adolescents : The Berlin-Bremen study. *Preventive Medicine*, 17: 746-763
24. Lee, Y.S. (2005). Gender differences in physical activity and walking among older adults. *Journal of Women Aging*, 17(1-2): 55-70.
25. Pete, R.R., et al. (2000). Sports participation and health-related behaviors among US youth. *Arch Pediatric Adolescent Medicine*, 154(9): 904-11.
26. Sallis, J.F., et al. (1996). Ethnic, socioeconomic, and sex differences in physical activity among adolescents. *Journal of Clinical Epidemiology*, 49:125-134.
27. Tell, G.S., Vellar, O.D. (1988). Physical fitness, physical activity, and cardiovascular disease risk factors in adolescents: The Oslo Youth Study. *Preventive Medicine*, 17: 12-.
28. Tammelin, T., et al. (2003). Adolescent participation in sports and adult physical activity. *American Journal of Prevention Medicine*, 24 (1): 22-8.
29. Vincent, E., Mumford. (2005). University of Central Maryland. A look at Womens Participation in Sport in Maryland Two-Year Colleges. *The Sport Journal Winter*.
۳۰. انور الخولی، امین، (۱۳۸۱). «ورزش و جامعه». ترجمه حمیدرضا شیخی. تهران: سمت.

۳۱. معین صمدانی، محمدرضا، (۱۳۷۷). «جامعه‌شناسی ورزش». فصلنامه فرهنگ کرمان، ۱: ۲۴-۵۰.

۳۲. نیکپور، صغری و همکاران، (۱۳۸۵). مقایسه فعالیت‌های ورزشی زنان و مردان شاغل در دانشگاه علوم پزشکی ایران. مجله دانشگاه علوم پزشکی ایران، ۵۲: ۲۰۵-۲۱۵.

33. Paffenbarger, R.S., Hyde, R.T., Wing, A.L. (1986). Physical activity, all case mortality, and longevity of college alumni. *New England Journal of Medicine*, 314: 605-13.

34. Papaioannou, A., et al. (2004). Sport involvement, sport violence and health behaviors of Greek adolescents. *European Journal of Public Health*, 14(2): 168-72.

35. Teh, K.C., Ong, V.T. (2004). Physical activity patterns of Singaporeans in 2001. *Singapore Medical Journal*, 45(11): 517-9.

